نویسنده : امید رشیدی[۱]

گواهی پزشکی خلاف واقع

چکیده:

پزشکی از جمله مشاغل و حرفه هایی است که به دلیل جایگاه والا و خطیر خود. که همانا مساله مهم و حیاتی ((نجات جان همنوع)) می باشد ، در طول تاریخ مورد احترام واکرام جامعه بوده و هست و عموماً این انتظار می رود که یک پرشک از نظر انضباطی و اخلاقی نیز بتواند الگو واقع گردد و محل اطمینان قاطبه مردم باشد . معهذا برخی از پزشکان در مقام اظهارنظر و یا تصدیق امری ، واقعیت را جعل و اصول انضباطی را بدون توجه به آثار حقوقی مرتبط بر فعل خود ، نقض کرده و اقدام به صدور ((گواهی خلاف واقع)) می نمایند. در این مقاله به انواع گواهی‌های خلاف واقعی که جرم محسوب می‌شوند، اشاره شده است.

گواهی یا تصدیق نامه خلاف واقع عبارت است از اینکه پزشکی در حوزه کاری و تخصصی خود، امری را راساً یا به درخواست دیگری بر خلاف واقع اعلام و تصدیق نماید .

راجع به مسائل و موضوعات تخصصی که در حوزه علم پزشکی یا دندانپزشکی است ، پزشک بنا به درخواست اشخاص حقیقی یا حقوقی و گاه راساً ، اقدام به صدور تصدیق نامه می نماید و به دلیل اینکه بیماری، اختلال و ناتوانی جسمی بعنوان امری طبیعی ، از جمله عذرهای موجه و معقول تلقی می گردد و مورد پذیرش مراجع قضایی و اداری و نیز سایر اقشار جامعه است ، اظهار و تصدیق امری از جانب پزشک دارای جایگاه و اهمیت ویژه ای است . همچنین زمانی که به تمامیت جسمی اشخاص معرض می شود ، نظر پزشکی قانونی و یا پزشکان متخصص می تواند ملاک رای دادگاه قرار گیرد . آنچنانکه قانونگذار در ماده ۸۸ قانون آیین دادرسی کیفری آورده است : ((برای معاینه اجساد و جراحتها و آثار و علائم ضرب و صدمه های جسمی و آسیب های روانی و سایر معاینه ها و آزمایشهای پزشکی ، قاضی از پزشک قانونی معتمد دعوت می نماید و اگر پزشک قانونی نتواند حضور یابد و یا در جایی پزشک قانونی نباشد، پزشک معتمد دیگری دعوت می شود . هرگاه پزشک قانونی در امری تخصص نداشته باشد قاضی می تواند از پزشک متخصص دعوت به عمل آورد .))

قانونگذار برای اینکه نظم عمومی جامعه حفظ گردد و از این فرجه قانونی سوءاستفاده نگردد و زمینه فرار از قانون را مسدود سازد و نیز ارزش و اعتبار تصدیق نامه های پزشکی مخدوش نگردد ، در قانون مجازات اسلامی، پزشکان متخلف را قابل تعقیب کیفری و مجازات دانسته است .

در مقا بررسی اینکه چه نوع گواهیهای خلاف واقعی جرم تلقی میگردند ، لازم است بر حسب درجه اهمیت و نظر مقنن ، قائل به تفکیک شویم . دریک تقسیم بندی کلی تصدیق نامه های خلاف واقع به سه دسته تقسیم می شوند :

الف - گواهی خلاف واقع برای معافیت از خدمت در ادارات رسمی یا نظام وظیفه برای تقدیم به مراجع قضایی:

صدور این نوع گواهیهای خلاف واقع، جهت ارائه به ادارت رسمی یانظام وظیفه یا مراجع قضایی به لحاظ اینکه موجب نقض قوانین و الزامات عمومی خاصی که با نظم عمومی جامعه در ارتباطند می گردد ، از جانب قانونگذار مجازات نسبتاً سنگینی برای پزشک متخلف در نظر گرفته شده است . در ماده ۵۳۹ قانون مجازات اسلامی مقرر گردیده: ((هرگاه طبیب، تصدیق نامه برخلاف واقع، درباره شخصی برای معافیت ازخدمت در ادارات رسمی یا نظام وظیفه یا برای تقدیم به مراجع قضایی بدهد، به حبس از شش ماه تا دو سال، یا به سه تا دوازده میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد و هرگاه تصدیق نامه مزبور به واسطه اخذ مال یا وجهی انجام گرفته باشد، علاوه براسترداد و ضبط آن به عنوان جریمه ، به مجازات مقرر برای رشوه گیرنده محکوم می‌گردد.))

---

[۱] - وکیل دادگستری و فوق لیسانس در حقوق خصوصی

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]

برای اینکه گواهی پزشکی خلاف واقع، تحت شمول این ماده قرار گیرد لازم است که اولاً : تصدیق و گواهی خلاف واقع باشد . ثانیاً برای معافیت از خدمت در ادارات رسمی یا نظام وظیفه و یا برای تقدیم به مراجع قضایی صادر شده باشد.

بنابراین اگر پزشکی تصدیق نامه خلاف واقع را برای ادارت غیر رسمی صادر کند مشمول این ماده نخواهد بود .

ب - گواهی خلاف واقعی که موجب ضرر شخص ثالث گردد یا خساراتی به خزانه دولت وارد آورد :

امروزه تحصیل گواهی پزشکی خلاف واقع به سهولت امکان پذیر است و موارد و مصادیق آن منحصربه بند الف نمی گردد، بلکه عموماً خارج از دایره شمول ماده ۵۳۹ قانون مجازات هستند .

قانونگذار، در راستای حفظ اعتبار و ارزش تصدیق نامه‌های پزشکی و جلوگیری از سوء استفاده از آنها ، صدور برخی دیگر از تصدیق نامه های خلاف واقع را جرم تلقی کرده و برای صادرکننده، مجازاتی را مقرر نموده است .

در ماده ۵۴۰ قانون مجازات اسلامی آمده است :((برای سایر تصدیق نامه های خلاف واقع که موجب ضرر شخص ثالث می باشد، یا آنکه خسارتی بر خزانه دولت وارد آورد، مرتکب، علاوه بر جبران خسارت وارده به شلاق تا ۷۴ ضربه یا دویست هزار تا دو میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد .))

این ماده به نحو اطلاق ، تصدیق نامه های خلاف واقعی را که موجب ضرر شخص ثالثی گردد و یا خساراتی به خزانه دولت وارد آورد، مورد تصریح قرار داده و پزشک صادر کننده را قابل تعقیب و مجازات دانسته است .

مساله شایان توجه ، صدور گواهی خلاف واقع جهت ارائه به اولیای مدارس است ،که در مدارس دولتی و حتی غیر انتفاعی شایع است . بدین نحو که آیا پزشک صادر کننده گواهی خلاف واقع جهت ارائه به مدارس . قابل تعقیب کیفری است یا خیر ؟

در بادی امر ممکن است گفته شود : بنابراینکه صدور این نوع تصدیق نامه های خلاف واقع موجب ضرر شخص ثالثی می گردد و همچنین به خزانه دولت خسارتی وارد نمی آورد ، پس قابل تعقیب کیفری نیست ، زیرا حضور یا غیبت دانش‌آموز ، موجب ایراد خسارت به اولیای مدارس ، دولت ویا والدین نمی گردد .

باید اذعان داشت صدور این قبیل تصدیق نامه های خلاف واقع، قابل تعقیب کیفری است و از مصادیق ماده ۵۴۰ قانون مجازات اسلامی می باشد . زیرا دولت، هر ساله هزینه‌های مشخص و سنگینی را برای هر دانش آموز ، در جهت تعلیم و تربیت و پیشبرد اهداف و الزامات پیش بینی شده در قانون اساسی در نظر می گیرد . صدور گواهی خلاف واقع علاوه بر اینکه افت تحصیلی را به دنبال دارد ، موجب بروز اختلال در نظم مدارس و هدر رفتن نیروهای بکار گرفته شده و عدم حصول نتیجه پیش بینی شده می گردد، که به تبع آن به دولت و وزارت آموزش و پرورش خسارت وارد می شود و اگر این نوع تصدیق نامه های کیفری قابل تعقیب نباشد ، در کوتاه مدت تمامی سیستم آموزش و پرورش با بی نظمی و اختلال مواجه خواهد شد . و در مقام دعوی، اثبات بروز خسارت بنابر رابطه سببیت امکان پذیر است .

ج - سایر موارد :

در بند الف و ب مصادیقی از صدور تصدیق نامه های خلاف واقع از جانب قانونگذار، جرم تلقی شده و برای آن مجازاتی در نظر گرفته شده است . در سایر موارد که تصدیق نامهای بر خلاف واقع صادر می شود، به دلیل عدم تصریح قانونگذار ، تعقیب کیفری پزشک صادر کننده منتفی است . مع الوصف صدور این نوع تصدیق نامه های خلاف واقع میتواند تخلف شخصی قلمداد گردد و در مراجع مربوط مورد تعقیب قرار گیرد . موارد و مصادیق این نوع تصدیق نامه‌ها کثیر است . به عنوان مثال : شخصی با مراجعه به پزشک تقاضای صدور گواهی خلاف واقع مبنی بر بروز بیماری و لزوم استراحت را می نماید، تا آن را به والدین یا همسر خود ارائه دهد و یا اینکه در یک میهمانی یا مراسم عروسی شرکت نکند و برای عدم حضور یا فعل خود ، توجیه قابل قبولی ارائه دهد . این قبیل تصدیق نامه های خلاف واقع قابل تعقیب کیفری نیست، منتهی اگر موجب ایراد خسارت به شخص ثالثی گردد از مصادیق ماده ۵۴۰ قانون مجازات است.

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]